

40.31 Joegoslavië

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/2925	30 juli 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 55/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28	318 6634
	's-Gravenhage	

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/2925, d.d. 30 juli 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

55/92

(Afgesloten 301200 JUL 1992)

Bosnië-Herzegovina

De militaire situatie in Bosnië-Herzegovina blijft zeer gespannen. De afgelopen nacht werden weer zware gevechten gemeld rond Sarajevo. Rondom de steden Gorazde en Bihac blijft eveneens sprake van Servische artilleriebeschietingen zonder dat tot dusverre serieuze pogingen worden ondernomen deze steden te veroveren. De Serviërs beogen aldaar, evenals bij Sarajevo het geval is, vooral terreur te zaaien onder de bevolking en de plaatsen onder sterke militaire druk te houden. Gevechten werden ook gemeld uit het noorden van Bosnië-Herzegovina, zoals bij Brcko en Bosanski Brod. Bij deze gevechten zouden de Serviërs ook dorpen op de Kroatische oever van de grensrivier Sava hebben beschoten.

Volgens Bosnische woordvoerders zijn de (voornamelijk uit Moslims bestaande) Bosnische regeringsstrijdkrachten de afgelopen dagen op alle fronten succesvol geweest. Zo zouden zij erin zijn geslaagd Servische aanvallen in de omgeving van Gradacac en Tuzla (noordoost-Bosnië) te pareren en hun tegenstanders zware verliezen toe te brengen. Meer naar het westen zouden Kroatische eenheden succesvolle tegenaanvallen hebben uitgevoerd rond Derventa. Ook in het zuidoosten van de republiek zouden Bosnische eenheden het initiatief hebben genomen, maar in deze regio werden geen successen gerapporteerd. Servische berichten meldden de arrestatie van "saboteurs" achter hun linies.

Bosnische media stellen dat JNA-eenheden vanuit Valjevo (Noord-Servië) op weg zijn naar het Bosnisch-Kroatische grensgebied rond Brcko, dat grenst aan UNPA-oost. Dit bericht, dat is tegengesproken door JNA-woordvoerders, kan niet worden bevestigd. De JNA, die stelt niet meer bij de strijd in Bosnië-Herzegovina te zijn betrokken, zal naar verwachting niet openlijk interveniëren in de buurrepubliek, tenzij vitale Servische belangen bedreigd worden. De door Bosnische strijdkrachten voorgenomen afsluiting van de aanvoer van hulpgoederen naar de Krajina's zou echter door de JNA als zo'n vitaal belang kunnen worden gezien.

Afgelopen maandag is uit de Kroatische haven Split een VN-konvooi vertrokken met hulpgoederen voor Sarajevo. Dit is gisteren in Sarajevo gearriveerd. De aanvoer van dergelijke goederen over land was reeds lange tijd overwogen, maar tot voor kort was hiertoe niet overgegaan omdat elke denkbare route deels door omstreden gebied leidde. Hoewel er, naar het zich laat aanzien, geen sprake was van voorafgaand overleg met de strijdende partijen, heeft het genoemde konvooi kennelijk geen actieve tegenstand ondervonden. Desondanks is het voorbarig om te stellen dat er nu een "landcorridor" naar Sarajevo bestaat; geweld tegen dergelijke konvooien kan, zeker zo lang geen sprake is van formele instemming van de strijdende partijen, in de toekomst niet worden uitgesloten.

De VS heeft opnieuw gezinspeeld op de mogelijkheid van voedseldroppings op Gorazde vanuit de lucht. De veiligheid van dergelijke vluchten is echter zonder ruggespraak met de strijdende partijen niet verzekerd. Hetzelfde geldt voor de eerder deze week gesuggereerde aanvoer van hulpgoederen naar Sarajevo via het

vliegveld van Tuzla, waar juist de afgelopen dagen sprake was van verhevigde gevechten.

"Joegoslavische" persberichten maken melding van groeiende onenigheid tussen Bosnische Kroaten enerzijds en bevelhebbers van in Bosnië-Herzegovina aanwezige Kroatische eenheden anderzijds. Eerstgenoemden zouden er de voorkeur aan geven het momenteel onder hun controle staande gebied te consolideren, terwijl de Kroatische commandanten steun eisen voor nieuwe offensieven in met name de zuidoostelijke sector. Deze meldingen kunnen niet worden bevestigd, maar lijken geloofwaardig. Het gebied dat de Kroaten momenteel beheersen komt in essentie overeen met het door Kroaten opgeëiste deel van Bosnië-Herzegovina. Verdere militaire initiatieven in Herzegovina zouden derhalve niet primair de belangen van de Bosnische Kroaten dienen, maar met name tot doel hebben de Kroatische posities in de republiek Kroatië zelf (rond Dubrovnik) te verbeteren.

Een prominent leider van de Bosnische Serviërs zou hebben voorgesteld om vanuit Sarajevo beveiligde corridors te vestigen, waarlangs de bevolking de belegerde stad kan verlaten naar gebieden "die door krachten van hun eigen nationaliteit worden beheerst". Leden van de overige bevolkingsgroepen hebben deze suggestie afgewezen, omdat Sarajevo dan feitelijk Servisch zou worden, terwijl de Serviërs momenteel slechts een minderheid van de bevolking vormen en deze stad van oudsher met name door Moslims wordt bewoond.

Servische bevelhebbers rond Sarajevo hebben bij de VN geprotesteerd tegen een door hen gemelde vlucht van een Turks vliegtuig boven Sarajevo, dat naar hun zeggen hulpgoederen voor de stad heeft aangevoerd, maar mogelijk zelfs wapens. Een dergelijke vlucht is zeer onwaarschijnlijk. Het bericht past in de pogingen van de Servische propaganda om het internationaal-islamitische "gevaar" dat de Bosnische Serviërs zou bedreigen, te onderstrepen.

Kroatië

De afgelopen dagen zijn gevechten gemeld uit het Kroatische grensgebied met Bosnië-Herzegovina, met name bij Slavonski Brod en het nabijgelegen Sibinj. Deze strijd houdt, zoals eerder aangegeven, verband met de gevechten tussen Serviërs en Kroaten aan de Bosnische zijde van de Sava. Sibinj ligt echter, in tegenstelling tot Slavonski Brod, niet direkt aan de Sava en is bovendien niet gesitueerd in een door Serviërs gedomineerd deel van Kroatië. Het is niet uitgesloten dat de gevechten in Kroatië zich onder invloed van de strijd in Bosnië-Herzegovina verder zullen uitbreiden.

Een Britse woordvoerder heeft bekend gemaakt dat Kroatische en Servische onderhandelaars vandaag onder EG- en VN-toezicht besprekingen zullen voeren over een eventuele Servische aftocht uit het gebied ten zuiden van Dubrovnik. Dit zal plaatsvinden aan boord van een Brits oorlogsschip in internationale wateren. Tot op heden waren Kroatische voorstellen voor dergelijke besprekingen door de Serviërs afgewezen, formeel omdat men het niet eens kon worden over een ontmoetingsplaats. Overigens is overeenstemming nog steeds onwaarschijnlijk. Zoals bekend houden de Serviërs Dubrovnik reeds lange tijd onder vuur. De JNA heeft in ieder geval aangegeven niet bereid te zijn zich terug te trekken van de landtong Prevlaka, gelegen ten zuiden van Dubrovnik.

De SG van de VN, Ghali, heeft in beginsel ingestemd met aanbevelingen van de commandant van UNPROFOR om de vredesmacht uit te breiden met tenminste 850 man, die zouden moeten toezien op in- en uitgaand verkeer aan de grenzen van de UNPA's. Tevens zinspeelde Ghali op de mogelijke legering van UNPROFOR-eenheden op het Prevlaka-schiereiland. De aanbevelingen van Ghali vormen een poging de

uitvoering van het VN-vredesplan, die wordt gecompliceerd door het grote onderlinge wantrouwen tussen Kroaten en Serviërs, een nieuwe impuls te geven.

Het Canadese UNPROFOR-bataljon dat vorige maand vanuit UNPA-West was overgebracht naar het vliegveld van Sarajevo, is aldaar afgelost door Franse, Egyptische en Oekraïense troepen. Het zal de komende dagen terugkeren op zijn oorspronkelijke lokaties in de omgeving van Daruvar, waar de taken werden waargenomen door de aangrenzende Argentijnse eenheid.

Servië/Montenegro

De president van Montenegro, Bulatovic, heeft gesteld dat de "brede" vredesconferentie die EG-voorzitter Groot Brittannië eerder deze week aankondigde voor medio augustus, slechts kan plaatsvinden op basis van gelijkberechtiging van alle deelnemers. De sancties tegen "Joegoslavië" houden in de voorstelling van Bulatovic al bij voorbaat een veroordeling van Servië en Montenegro in en moeten derhalve eerst worden opgeheven. Aangezien dit in de huidige omstandigheden vrijwel uitgesloten is, zou het Montenegrijnse standpunt in de praktijk betekenen dat "Joegoslavië" niet aan de conferentie zou deelnemen.

Het Servische parlement, waarin de socialisten de absolute meerderheid bezitten, heeft gisteren een wet aanvaard die het demonstratierecht beperkt. Demonstraties mogen slechts plaatsvinden op daartoe aangewezen plaatsen. Bovendien moeten de organisatoren vooraf waarborgsommen storten die verbeurd verklaard worden indien als gevolg van de demonstraties schade ontstaat. Deze wet onderstreept dat een democratisering van het politieke leven in de republiek vrijwel uitgesloten is.

Enkele dissidente leden van de Servische socialistische partij hebben hun dreigementen om de partij te verlaten indien niet op korte termijn een belangrijke koerswijziging zou plaatsvinden, uitgevoerd. Zij hebben de oprichting aangekondigd van een sociaal-democratische partij, waarvan onder meer een aantal parlamentsleden en oud-leden van de regerende socialistische partij deel uitmaken. Naar verwachting zal deze ontwikkeling het machtsmonopolie van de socialisten echter niet aantasten.

Ook van de Democratische Partij van Servië, een van de belangrijkste oppositie-groeperingen, heeft een aantal leden zich afgescheiden. Reden hiervoor zou zijn dat het beleid van de Democratische Partij president Milosevic in de kaart speelt. Er bestaat mogelijk verband met het feit dat begin deze maand de verenigde oppositie onverwacht de demonstraties voor het aftreden van Milosevic heeft opgeschort. Het is denkbaar dat de scheuring in de Democratische Partij zal leiden tot een verharding van het verzet van delen van de oppositie tegen Milosevic.

Kosovo

De leider van de door Servië onderdrukte Albanese meerderheid in de voormalige autonome provincie Kosovo, Rugova, heeft gewaarschuwd voor een "volksopstand" in Kosovo. Bij gebrek aan wapens zou deze opstand naar zijn zeggen niet tot een strijd op grote schaal leiden, maar toch een grotere tragedie dan in Bosnië-Herzegovina veroorzaken. Rugova stelde dat internationale druk op Servië niet meer voldoende was om de vervolging van Albanen te stoppen en bekritiseerde het feit dat de EG niet op Kosovo dezelfde criteria voor diplomatieke erkenning toepaste als bij Slovenië was gebeurd. Tenslotte wees hij erop dat de Albanen van een eventuele machtswisseling in Servië niet zouden profiteren, omdat de Servische oppositie op zijn minst even nationalistisch is als de socialisten.

Internationale vredesinspanningen

Bij de vredesbesprekingen in Londen is nauwelijks succes geboekt. Met name de Moslims blijven weigeren te onderhandelen op basis van de door de Serviërs geformuleerde eisen, die neerkomen op de verwerving door Serviërs van grote delen van de republiek met een Moslim-meerderheid. De Servische leider Karadzic trok daaruit de conclusie dat de Moslims geen vrede willen. Hij stelde voor dat de huidige frontlijnen worden omgevormd tot demarcatielijnen, waarlangs VN-vredestroepen zouden worden gestationeerd. Ook dit is voor de Moslims onaanvaardbaar, omdat daarmee de huidige, voor de Moslims ongunstige, status quo zou worden geformaliseerd. Moslim-vertegenwoordiger Silajdzic eiste de berechting van Servische "oorlogsmisdaden" voor internationale tribunalen. De Bosnische Kroaten lijken in beginsel in te stemmen met een opdeling van Bosnië-Herzegovina, maar maakten voorbehoud bij sommige aanspraken van de Serviërs.

Als enig resultaat van de driedaagse onderhandelingen is de oprichting gemeld van een comité, dat wordt samengesteld uit vertegenwoordigers van de drie belangrijkste bevolkingsgroepen in Bosnië-Herzegovina. Dit comité zal, in samenwerking met UNPROFOR en het VN-commissariaat voor de vluchtelingen (UNHCR), de humanitaire hulpverlening in de republiek moeten coördineren en een uitruil van krijgsgevangenen moeten organiseren. Het comité zal zich ook beraden op maatregelen die tot doel hebben dat alle partijen het reeds op 17 juli overeengekomen, maar feitelijk niet gerespecteerde staakt-het-vuren zullen naleven. Over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina zal medio augustus verder worden onderhandeld, mogelijk in het kader van de brede vredesconferentie over Joegoslavië.

Gezien met name de opstelling van de Moslims is het onwaarschijnlijk dat de genoemde commissie een bijdrage zal kunnen leveren aan een daadwerkelijke naleving van het staakt-het-vuren. Ook zullen alle strijdende partijen naar verwachting andere prioriteiten stellen bij de verdeling van hulpgoederen. De Serviërs zullen de nadruk leggen op hulpverlening aan de Bosnische Krajina, die hiervan lange tijd verstoken is geweest, terwijl de Moslims hulp voor de bevolking in steden als Sarajevo en Gorazde centraal zullen stellen.

De Bulgaarse regering heeft eerder deze week de Serviërs ervan beschuldigd Bosnische Moslims naar Macedonië te deporteren en daarmee de "bevolkingsbalans" in die republiek veranderen. De Bulgaarse regering heeft reeds in het verleden haar bezorgdheid uitgesproken over de situatie in het naburige Macedonië, waarvan de bevolking voor ruim 20% bestaat uit (islamitische) Albanen. Zeker indien de Albanese bevolking van Kosovo in opstand zou komen tegen de Servische overheersing, vreest Bulgarije dat de Macedonische Albanen hierbij ook betrokken raken. Daarna zouden individuele Bulgaren zich volgens de Bulgaarse regering in de strijd kunnen gaan mengen om de als stamverwant beschouwde Slavische Macedoniërs te assisteren. Overigens is zeer het de vraag of Bosnische Serviërs daadwerkelijk Moslims in groten getale naar Macedonië kunnen overbrengen, en of de Macedonische regering daaraan medewerking zou verlenen. Vermoedelijk wil Bulgarije met deze melding niet alleen het gevaar van internationale implicaties van het "Albanese" probleem benadrukken, maar ook haar eerdere verzoek om internationale waarnemers langs de Bulgaars-Macedonische grens kracht bijzetten.

Conclusie/voorzicht

De gevechten in Bosnië-Herzegovina blijven over het algemeen onverminderd voortduren, waarbij de laatste dagen met name de regeringsstrijdkrachten melding maakten van successen. Gezien het feit dat de meest recente vredesbesprekingen onder EG-auspiciën vrijwel geen resultaat hebben opgeleverd, moet

worden gerekend op een voortzetting, mogelijk zelfs een verheving van de gevechten. Leveranties van hulpgoederen aan steden als Gorazde en Sarajevo blijven riskant, zeker zonder formele goedkeuring van de strijdende partijen die de gebieden controleren die dergelijke transporten moeten doorkruisen. Een grootschalige interventie van JNA-strijdkrachten in Bosnië-Herzegovina is zeer onwaarschijnlijk, tenzij vitale Servische belangen bedreigd worden.

De leider van de Albanezen in Kosovo heeft gewaarschuwd voor een volksopstand in de voormalige autonome provincie. Hij benadrukte het streven van de Albanezen naar volledige onafhankelijkheid en bekritiseerde het feit dat het Westen niet op Kosovo dezelfde criteria voor erkenning toepaste als op Slovenië. Bulgarije heeft het gevaar van internationale implicaties van het "Albanese" probleem benadrukt.

Er zijn geen aanwijzingen dat de Servische regering bereid is tot een democratisering van het politieke bestel. Onder invloed daarvan is een scheuring ontstaan in zowel de socialistische partij als de oppositie. Het is onwaarschijnlijk dat dit op korte termijn zal leiden tot een aantasting van het machtsmonopolie van de socialisten. Een verharding van de oppositie tegen de regering is echter denkbaar.